

ЕТНІЧНІ ЧИСТКИ ЯК МІЖНАРОДНИЙ ЗЛОЧИН — ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМИ

Глобалізація злочинності та значна кількість загроз та конфліктів породжують ряд теоретичних і практичних проблем, які мають бути вирішені в рамках міжнародного права. Належна система міжнародного співробітництва держав та їх воля визначати окремі діяння як міжнародні злочини, а також ефективно їх розслідувати, є необхідними умовами для підтримання миру та безпеки людства та ефективного захисту прав людини.

Внаслідок численних війн та конфліктів, зокрема етнічних, доволі поширеним явищем на сьогоднішній день є етнічні чистки. Етнічні чистки *de facto* є тяжким міжнародним злочином, що має тягнути за собою як міжнародно-правову відповідальність.

Незважаючи на розповсюдженість такого явища, як етнічні чистки, та його руйнівний вплив як на окремі держави, так і на міжнародне співтовариство в цілому, в доктрині міжнародного права та в практиці міжнародних організацій та міжнародних судових органів наразі не має уніфікованого підходу до визначення поняття «етнічні чистки». Дослідження, що проводились саме з визначення етнічних чисток як окремого міжнародного злочину є нечисленними та мають доволі фрагментарний характер. Це викликає ряд проблем, а саме: формулювання точного терміну «етнічні чистки», визнання етнічних чисток як окремого виду міжнародних злочинів та визначення конкретних елементів складу злочину, невизначеність всіх аспектів належної міжнародно-правової кваліфікації актів етнічних чисток, ефективного розслідування етнічних чисток та створення міжнародно-правових механізмів їх протидії та попередження актів етнічних чисток у майбутньому.

З 1990-х років з введенням спочатку в медійну, а потім і в академічну сферу терміну «етнічні чистки» дослідження велись в історичному, соціологічному, політологічному аспектах такими вченими, як Е. Белл-Фіалков, М. Манн, Н. Наймарк, Д. Петрович, М. Сіркін та іншими. Міждисциплінарний підхід щодо перших досліджень етнічних чисток має важливе значення, тому що навіть юристи від початку не розглядали етнічні чистки в суто правовому аспекті. Термін «етнічні чистки» був поширений у зв'язку із війною в колишній Югославії та характеризував так звану практику насильницького виселення сербськими силами в Боснії та Герцеговині мусульман та хорватів із місцевостей, в яких вони традиційно проживали. Дана практика була направлена на створення регіону за етнічною ознакою, який був би населений виключно

сербами, для чого відбувались масові вбивства, жорстоке поводження з цивільними особами, бомбардування міст, руйнування релігійних та інших місць відправлення культу, конфіскація майна та інші протиправні акти.

Необхідно зазначити, що на сьогоднішній день термін «етнічні чистки» застосовують до все більшої кількості конфліктів (як існуючих, так і умовно до конфліктів минулого), використовуючи даний термін все більше в науці міжнародного права саме як юридичний. Видатні юристи-міжнародники Г. Верле, У. Шабас, М. Шоу та інші в рамках досліджень міжнародних злочинів, зокрема геноциду, фрагментарно висвітлювали питання етнічних чисток.

Етнічні чистки набувають нове визначення міжнародного злочину, якому властиві певні елементи та підстави притягнення до відповідальності тощо. Підтвердженням цього є недостатньо поширена, але все ж таки практика міжнародних організацій та праці вчених-міжнародників. Зокрема, Клотільда Пегор'є аналізувала правові питання, пов'язані з етнічними чистками, та вперше провела комплексне дослідження з юридичної кваліфікації етнічних чисток [1]. Проте, незважаючи на існуючі дослідження, підхід щодо кваліфікації актів етнічних чисток не було сформовано та питання щодо елементів злочину не визначено.

При кваліфікації етнічних чисток виникають питання співвідношення актів етнічних чисток з іншими злочинами за Римським Статутом Міжнародного Кримінального Суду [2], зокрема з геноцидом, злочинами проти людяності, воєнними злочинами, а також агресією. Існує проблема визначення місця етнічних чисток серед зазначених міжнародних злочинів.

Вважаємо, що етнічні чистки не підпадають під зазначені категорії злочинів, незважаючи на певні схожі риси, і формують самостійний склад злочину, який являє собою комплексне, тяжке та масове порушення прав людини, а саме — право на життя, право на свободу та особисту недоторканість, право на свободу віросповідання та право на відправлення релігійного культу, право не зазнавати дискримінації, право володіти та розпоряджатися своїм майном, тобто комплексне порушення як особистих, так і колективних немайнових та майнових прав, яке може відбуватись як у мирний, так і воєнний час, і тому потребує належної кваліфікації.

Відповідно до вищезазначеного, можна зробити висновок, що питання кваліфікації актів етнічних чисток, а також розроблення заходів для ефективного розслідування актів етнічних чисток та попередження їх в майбутньому, має не тільки теоретичне, а й практичне значення і потребує подальшого ґрунтовного наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Ethnic Cleansing: A Legal Qualification (Abingdon: Routledge, 2013).
2. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588.

БАРЦЬОСЬ Г. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного права та міжнародних відносин

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЇ ВООЗ ПРОТИ ТЮТЮНУ В УКРАЇНІ

Тютюнова епідемія вважається однією з наймасштабніший у XX та XXI сторіччі. Її наслідки вражають та визивають стурбованість у світового співробітництва. Саме негативна статистика впливу тютюнопаління стала передумовою для прийняття єдиної конвенції Всесвітньої організації охорони здоров'я — Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі проти тютюну.

Реалізація положень Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі проти тютюну пов'язана, перш за все, з діями держав, здійснюваними в процесі внутрішньодержавної імплементації [1, с. 72]. Тому необхідно оцінювати виконання державами-учасниками Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі проти тютюну зобов'язань по Конвенції 2003 року як з точки зору імплементації у національну правову систему Конвенції 2003 року, так і з урахуванням ефективності таких дій у сфері реалізації та результативності.

У відповідності до статті 21 Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі проти тютюну держави-учасниці повинні надавати доповіді національної імплементації положень Конвенції відповідно до графіку, який встановлюється після ратифікації Конвенції. Національні доповіді з імплементації включають дворічні та п'ятирічні періоди.

Україна підписала Конвенцію 29 червня 2004 р., 15 березня 2006 р. ратифікувала, а набула чинності для України 4 вересня 2006 р. Делегація України брала участь у Конференціях Сторін Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі проти: у Першій (2006 р.) як спостерігач, а в Другій (2007 р.), Третій (2008 р.), Четвертій (2010 р.) та П'ятій (2012 р.) — як повноправний учасник [2, с. 59]. Представник України також брав участь у всіх п'яти сесіях Міжнародного органу з переговорів щодо Протоколу про незаконну торгівлю тютюновими виробами Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі проти [1, с. 72].

Україна надавала Всесвітній організації охорони здоров'я Доповіді про імплементацію положень Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі